

Након Другог светског рата, Швајцарска је била дестинација или земља транзита бројним фашистима, а међу њима је био и усташки званичник Андрија Артуковић, „крвник са Балкана”, пише швајцарски дневник „Ноје цирхер цајтунг” (НЦЦ), указујући на неславно деловање швајцарских власти.

Лист подсећа да је Артуковић оптужен за смрт око 700.000 људи, а формално је био пред судом због „свега” четири акције убистава с око 1.000 жртава, које је директно наложио и због којих су га САД изручиле бившој Југославији, преноси Танјуг.

Тадашњи дописник швајцарског листа окарактерисао је суђење у Загребу као „нирнбершки процес Југославије са четрдесетогодишњим закашњењем”.

У мају 1986. Артуковић је осуђен на смртну казну, али због старости и здравственог стања казна није извршена. Преминуо је 16. јануара 1988.

Пресуда је широм света побудила пажњу јавности, указује НЦЦ, додајући да су о томе опширно известили и швајцарски медији, али не и о улози своје земље, која је овом ратном злочинцу фактички помогла при бекству.

Разлог је то што је бирократама у Берну и представницима цркве у Фрајбургу свих тих година пошло за руком да своје деловање заташкају, тврди дневник.

„Ноје цирхер цајтунг” износи историјске податке према којима је 20. новембра 1946. у Фрајбургу службеник кантоналне полиције Тингели саслушао мушкарца који се представио као Алојз Анић и тврдио да је побегао из Хрватске у Аустрију, а пошто га је и тамо гонила југословенска тајна служба Озна, наставио је путовање ка Швајцарској.

Рекао је да је 13. новембра прешао илегално границу код места Бухс, и да је потом возом стигао до Фрајбурга, где су га земљаци сачекали у фрањевачком манастиру Маријанум.

Тингели је питао којим се послом раније бавио, на шта је наводни Анић рекао да је годинама био наставник у хрватским гимназијама, а што се политичких активности тиче, да је припадао католичким телима и да је држао антикомунистичка предавања.

На крају разговора наводни Анић је затражио да као избеглица остане у Швајцарској, где би припремио даље путовање у Јужну Америку.

Полицајцу се ова прича чинила веродостојном, а пошто изнето име није било међу траженим лицима, добио је дозволу за останак.

Надлежно савезно тужилаштво дало је пристанак и препоручило да се „професор” интернира у „смештај за интелектуалце”.

Међутим, члан фрајбуршке власти Пол Торш рекао је да није потребно да се поменуто лице смести у колективни смештај, додајући да је иначе смештен код извесног

„господина Рошија”.

Роши је иначе у младости био гардиста у швајцарској војсци, а потом радио као секретар у департману за правосуђе и полицију у Берну.

Почетком фебруара 1947, Анић је код полиције у Фрајбургу затражио издавање личног документа, а на захтев ни полиција, ни тужилаштво нису уложили жалбу, па му је издат документ на име Алојз Анић.

Код тужилаштва, међутим, почиње да расте сумња у идентитет „професора”, да би један инспектор почео да се о њему распитује у верско-фашистичким круговима око фрањевачког института „Санкт Рафаел”.

У свом извештају од 25. марта 1947, он је навео да је Анић у ствари Андрија Артуковић и да је био члан усташког режима у Другом светском рату.

Само дан касније је тужилаштво наложило контролу Анићеве поште, а недељу дана касније је цюришкој кантоналној полицији достављена информација о деловању усташа у Фрајбургу и лажном „професору Анићу”.

Међутим, како истиче лист НЦЦ, зачуђујуће је да је савезна полиција тек након два месеца закуцала на врата службеника Рошија, који је наводном Анићу пружио смештај. Андрија Артуковић је иначе био познат швајцарским полицијским властима, јер му је већ 1937. издата забрана уласка пошто је био осумњичен да је учествовао у убиству југословенског краља Александра 1934. године у Марсељу.

Конзул Швајцарске у Загребу је 1943. препоручио да се Артуковић, зато што је важио за утицајног члана тадашње владе, избрише са списка лица којима је забрањен улазак у Швајцарску.

Полицајци Шоненбергер и Тингели су 6. јуна 1947, када су дошли да испитају наводног Анића у кући службеника Рошија, били суочени с новим лажима. Испричао им је да никада није био усташа и да никада није прихватио ни једну одлуку која би била против његове католичке савести, те да је наводно стално био на дистанци са Немцима. Ова двојица полицајца нису дозволила да их поново слаже и тужилаштву је било јасно коју „хипотеку“ ово лице представља за Швајцарску. Да је званични Београд знао да се Артуковић налази у Швајцарској, свакако би затражио изручење, па би власти морале да донесу одлуку да ли да Артуковић буде изручен Југославији, да се протера у другу земљу или добије азил.

Пошто ниједна опција није била пожељна, констатује НЦЦ, Артуковић је требало да нестане у потпуној тишини.

Тако су полицајци договорили с Артуковићем да напусти земљу, а он је пристао да то учини најкасније до 15. јула 1947. Омогућено му је да задржи документ на лажно име и добије их и за жену и двоје деце. Уз подршку пријатеља и фрањевачког реда, породица је под именом Анић добила визу за Ирску, те је на време, уз контролу полиције, напустио земљу.

Полицајци су избегли, додаје лист, да колегама открију прави идентитет Анића и информишу их о договору, јер су страховали да би полицијска управа могла да опозове лажна документа и спречи тајно напуштање земље.

Артуковић је с породицом годину дана провео у Даблину пре него што су отпутовали у Калифорнију.

Под исправним именом, Артуковић је 1950. у САД затражио нова документа, што му је искомпликовало стање, јер је годину дана касније идентификован као „Химлер Балкана“, а Југославија је затражила изручење.

Пошто су га америчке власти ухапсиле, адвокати Артуковића бомбардовали су власти у Фрајбургу и Берну са захтевом да доставе потврду да му је у Швајцарској дозвољена промена имена.

Берн је то одбио, на шта су адвокати повећали притисак. На крају је швајцарско тужилаштво саопштило да је полиција знала ко је „Анић”, али тек непосредно пред напуштање земље, и са том, како констатује НЦЦ, не баш истинитом тврдњом, морале су да се помире америчке власти.

Одговоран за убиства у 20 логора

Швајцарски лист „Ноје цирхер цајтунг” наводи да је Андрија Артуковић у квислинској Независној држави Хрватској био министар унутрашњих послова, а потом министар правосуђа. У време обављања те друге функције, прогурао је закон о раси и био делом одговоран за убиства у око 20 концентрационих логора.

Лист истиче да је усташка држава изузетно окрутно деловала против Јевреја, Рома, партизана и, пре свега, Срба, који су чинили једну трећину становништва, до те мере да је то чак иритирало и Немце.

(Политика)